

MINISTERSTWO EDUKACJI NARODOWEJ

**PROGRAM TECHNIKUM
NA PODBUDOWIE
ZASADNICZEJ SZKOŁY ZAWODOWEJ
JĘZYK POLSKI**

**dodruk programu
nr DKO 2-4015-10/90
DKO 2-4015-18/90 z roku 1990**

**WARSZAWA 1994
WYDAWNICTWA SZKOLNE I PEDAGOGICZNE**

MINISTERSTWO EDUKACJI NARODOWEJ

**PROGRAM TECHNIKUM
NA PODBUDOWIE
ZASADNICZEJ SZKOŁY ZAWODOWEJ
JĘZYK POLSKI**

WARSZAWA 1994
WYDAWNICTWA SZKOLNE I PEDAGOGICZNE

Program przygotowany w Instytucie Programów Szkolnych, zatwierdzony przez Ministra Oświaty i Wychowania w dniu 2 lipca 1985 roku Nr OP23-4131-3/85 do realizacji od roku szkolnego 1989/90 w klasie I, od roku szkolnego 1990/91 w kl II i od roku szkolnego 1991/92 w klasie III.

391.2(093)

3239/b/c

© Copyright by
Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne
Warszawa 1986

ISBN 83-02-03186-0

Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne
Warszawa 1994

Dodruk:
Zakład Poligraficzny UNIPRINT
ul. Kaczeńca 96, Warszawa

CELE KSZTAŁCENIA I WYCHOWANIA

Nauczanie języka polskiego jest podstawowym składnikiem ogólnego kształcenia uczniów i jednym z najważniejszych czynników ich rozwoju intelektualnego, społecznego, estetycznego i emocjonalnego. Przedmiot ten wprowadza uczniów w świat kultury i uczy świadomego, twórczego uczestnictwa w życiu społeczeństwa i narodu.

Na treści języka polskiego jako przedmiotu nauczania w szkole średniej składają się elementy językoznawstwa, nauki o literaturze oraz wybrane zagadnienia wiedzy o kulturze.

Celem nauczania i uczenia się języka polskiego w szkole jest:

poznawanie

— budowy i zasad funkcjonowania języka ojczystego, jego roli w życiu kulturalnym i społecznym narodu;

— wybranych dzieł literackich, ich związku z życiem jednostki, historią narodu oraz powiązań z innymi dziedzinami sztuki;

— wartości literatury, sztuki i nauki oraz ich miejsca w życiu jednostki i narodu;

kształcenie umiejętności

— poprawnego, jasnego i ścisłego formułowania myśli w mowie i piśmie oraz świadomego i celowego posługiwania się różnorodnymi środkami stylistycznymi polszczyzny;

— pogłębionego rozumienia i odczuwania dzieł literackich, dzieł sztuki teatralnej i filmowej, interpretowania ich jako przejawów kultury społeczeństwa i ciągłości jej rozwoju oraz ekspresji jednostki;

— wartościowania dzieł literackich, dzieł sztuki teatralnej i filmowej oraz innych form działalności twórczej;

— korzystania z powszechnie dostępnych dóbr kultury i źródeł wiedzy oraz doskonalenia metod własnej pracy i wzbogacania warsztatu samokształceniowego;

kształtowanie postaw

— rozumienia świata i ludzi, poszanowania dziedzictwa kulturowego ludzkości, szacunku dla człowieka, jego godności, potrzeb i praw;

— czynnego uczestnictwa w urzeczywistnianiu ideałów humanizmu socjalistycznego, sprawiedliwości i postępu społecznego, tolerancji i swobody przekonań, pokoju, przyjaźni i współpracy między narodami, poszanowania prawa do samostanowienia narodów;

— patriotyzmu wyrażającego się w pracy dla kraju, przywiązaniu do ojczyzny, szacunku dla kultury ojczystej i tradycji, odpowiedzialności za kraj, za życie społeczne i kulturę narodu;

— szacunku do pracy i rozumienia jej znaczenia dla rozwoju jednostki i społeczeństwa;

— rzetelności, aktywności intelektualnej, samodzielności myślenia i wartościowania.

TREŚCI KSZTAŁCENIA I WYCHOWANIA

KLASA I

Wprowadzenie

Powtórzenie i utrwalenie wiadomości z zasadniczej szkoły zawodowej z nauki o języku i poetyki oraz wstępne ćwiczenia z analizy i interpretacji utworów literackich.

Wprowadzenie do zagadnień warsztatu pisarza, czynników warunkujących rozwój sztuki oraz zagadnień literatury jako świata swoistych wartości.

KSZTAŁCENIE LITERACKIE I KULTURALNE

Świat starożytny

A. Lektura podstawowa

J. Parandowski: *Mitologia* (wybór)

Homer: *Iliada* (fragmenty)

Sofokles: *Antygona*

Biblia, np. *Pieśń nad pieśniami*

B. Lektura uzupełniająca

a. Poszerzenie lektury podstawowej

Wybór liryki greckiej i rzymskiej (np. Horacy, Owidiusz, Wergiliusz).

b. Kontynuacje i nawiązania

Mit Ikarą w poezji i prozie współczesnej, np. T. Różewicz: *Prawa i obowiązki*;

S. Grochowiak: *Ikar*; J. Iwaszkiewicz: *Ikar*. Mit Nike w poezji współczesnej, np.

M. Pawlikowska-Jasnorzewska: *Nike*; L. Staff: *Nike z Samotraki*

Z. Herbert: *Apollo i Marsjasz*; M. Jastrun: *Czytanie Homera*; J. R. Ożóg: *Homer*;

W. Szymborska: *Nad Styksem, W rzece Heraklita*; B. Prus: *Faraon*; H. Sienkiewicz: *Quo vadis*

c. Konteksty interpretacyjne

Filozofia (teksty źródłowe)

Platon: *Obrona Sokratesa* (fragmenty)

Eseistyka i krytyka literacka

C. W. Ceram: *Bogowie, groby i uczeni* (fragment)

Z. Kosidowski: *Opowieści biblijne* (fragment)

T. Zieliński: *Starożytność bajeczna*

Sztuka

Zabytki architektury i rzeźby antycznej, malarstwo nawiązujące do Starego i Nowego Testamentu (A. Dürer, Rafael Santi, Leonardo da Vinci, Michał Anioł, Rembrandt); spektakle teatralne, programy telewizyjne i radiowe, wystawy związane z antykiem, filmowa adaptacja dramatu antycznego.

C. Kierunki interpretacji

Obecność tradycji antycznych w języku i literaturze. Różne sposoby funkcjonowania mitu w literaturze dawnej i współczesnej.

Epos i tragedia jako najdonioślejsze gatunki literackie antyku. Ich znaczenie w czasach późniejszych.

Funkcjonowanie wartości i symboli biblijnych w literaturze polskiej. Styl biblijny.

Sredniowiecze

A. Lektura podstawowa

Literatura polska

Najdawniejsze zabytki języka polskiego

Bogurodzica

Gałą Anonim: *Kronika polska* (fragment)

Legenda o św. Aleksym (fragmenty)

Literatura powszechna

Pieśń o Rolandzie (fragmenty)

B. Lektura uzupełniająca

a. Poszerzenie lektury podstawowej

Literatura polska

Wybór wierszy średniowiecznych: np. *O zachowaniu się przy stole*, *Rozmowa mistrza Polikarpa ze śmiercią*, *Satyra na leniwych chłopów*.

Literatura powszechna

Dzieje Tristana i Izoldy (fragment lub całość)

O królu Arturze i rycerzach okrągłego stołu (fragment)

b. Kontynuacje i nawiązania

K. K. Baczyński: *Gotyk*, *Św. Franciszek*; M. Białoszewski: *Stara pieśń na Binarnarową*; S. Grochowiak: *Chmura*, *Świzty Szymon Słupnik*; M. Jastrun: *Chartres*;

W. Szymborska: *Miniatura średniowieczna*; J. Iwaszkiewicz: *Czerwone tarcze*;

H. Malewska: *Kamienie wołać będą*

c. Konteksty interpretacyjne

Filozofia (teksty źródłowe)

Św. Augustyn: *Wyznania* (fragment)

Eseistyka i krytyka literacka

P. Jasienica: *Polska Piastów* (fragmenty)

J. Woronczak: *Polskość i europejskość literatury naszego średniowiecza* (fragmenty)

Sztuka

Zabytki architektury romańskiej i gotyckiej; polskie malarstwo średniowieczne; sztuka ludu polskiego (malarstwo i rzeźba); ołtarz Wita Stwosza; współczesne malarstwo, rzeźba i polichromia nawiązujące do motywów średniowiecznych i stylu gotyckiego; muzyka polskiego średniowiecza (nagrania *Bogurodzicy*).

Spektakle teatralne, programy telewizyjne i radiowe, wystawy nawiązujące do epoki średniowiecznej; filmowe wizje epoki.

C. Kierunki interpretacji

Uniwersalizm średniowiecza. Wizja człowieka i świata w literaturze epoki.

Wzorce postaw życiowych: kontemplacja, heroizm, praktykowanie cnót, wzorce

osobowe rycerza i świętego. Budzenie się świadomości narodowej. Rola chrześcijaństwa w powstaniu polskiej kultury narodowej i piśmiennictwa.

Charakterystyka ogólna kultury europejskiej. Rodzaje i gatunki literatury polskiego średniowiecza.

Odrodzenie

A. Lektura podstawowa

Literatura polska

M. Rej: *Krotka rozprawa* (fragmenty)

J. Kochanowski: *Fraszki* (wybór), *Pieśni* (wybór), *Treny* (wybór)*, *Odprowa posłów greckich*

A. Frycz Modrzewski: *O poprawie Rzeczypospolitej* (fragment)

P. Skarga: *Kazania sejmowe* (np. *O miłości ku ojczyźnie*)

M. Sęp Szarzyński: *Sonet* (wybór)

Literatura powszechna

W. Szekspir: *Małbet, Romeo i Julia* (do wyboru)

B. Lektura uzupełniająca

a. Poszerzenie lektury podstawowej

Literatura polska

Biernat z Lublina: *Bajki* (wybór)

J. Kochanowski: *Psalmy* (wybór), *Treny* (całość)

M. Rej: *Zywot człowieka poczciwego* (fragmenty), *Zwierzyńiec* (wybór)

S. Szymonowic: *Sielanki* (wybór)

Wybór literatury reformacyjnej i publicystyki arikańskiej

Literatura powszechna

G. Boccaccio: *Dekameron* (wybór, np. *Sokół*)

M. Cervantes: *Don Kichot* (wydanie skrócone)

b. Kontynuacje i nawiązania

M. Jastrun: *Poemat o mowie polskiej* (fragment); B. Leśmian: *Urszula Kochanowska*; L. Staff: *Curriculum vitae*; J. Tuwim: *Koń, Rzecz czarnońska*;

J. I. Kraszewski: *Zygmuntowskie czasy*; R. Rolland: *Colas Breugnon*

c. Konteksty interpretacyjne

Filozofia (teksty źródłowe)

Erazm z Rotterdamu: *Pochwała głupoty* (fragment)

M. Machiavelli: *Księżę* (fragment)

T. Morus: *Utopia* (fragmenty)

Eseistyka i krytyka literacka

M. Jastrun: *Poeta i dworzanin* (fragmenty)

A. Kamińska: *Sen człowieka epoki kopernikańskiej*

J. Przybóś: *Trudne treny* (fragmenty)

P. Jasienica: *Polska Jagiellonów* (fragmenty)

Sztuka

Zabytki architektury renesansowej.

*) Przy dokonywaniu wyboru należy uwzględnić fakt, że niektóre fraszki, pieśni i treny J. Kochanowskiego omawiane były w zasadniczej szkole zawodowej.

Malarstwo: Rafael Santi, Tycjan, Leonardo da Vinci, Michał Anioł, Breughel; muzyka polskiego odrodzenia; spektakle teatralne, programy telewizyjne i radiowe, wystawy związane z epoką odrodzenia, filmowe adaptacje dramatów Szekspira.

C. Kierunki interpretacji

Humanizm i reformacja jako prądy kształtujące ideowy wizerunek wieku XVI oraz jako czynniki rozwoju literatury i języka.

Walka o rangę języka polskiego w życiu społecznym. Rozwój polszczyzny w dobie renesansu; różne jej funkcje w piśmiennictwie artystycznym, naukowym, urzędowym, w oratorstwie.

Druk jako narzędzie utrwalania dorobku kulturalnego oraz krzewienia wspólnych przekonań estetycznych i norm literackich.

Mecenat artystyczny.

Związki kultury i literatury odrodzenia z antykiem: stoicyzm i epikureizm, funkcje mitów antycznych, klasyczny wzorzec piękna.

Ideał człowieka renesansowego w ujęciach różnych twórców. Afirmacja życia, dążenie do wzbogacenia osobowości człowieka, do harmonii życia wewnętrznego. Indywidualność człowieka renesansu w literaturze i filozofii. Osobowość Jana Kochanowskiego jako renesansowego humanisty.

Kształtowanie się świadomości narodowej i poczucia odpowiedzialności obywatelskiej. Rozwój myśli społecznej i politycznej. Idea tolerancji religijnej.

Różnorodność form literackich: fraszka, pieśń, tren, dramat. Przemiany wiersza.

Barok

A. Lektura podstawowa

Literatura polska

J. A. Morsztyn, W. Potocki — wybór wierszy *)

Literatura powszechna XVII w.

Molier: *Świętoszek* lub *Skąpiec*

B. Lektura uzupełniająca

a. Poszerzenie lektury podstawowej

Literatura polska

J. Ch. Pasek: *Pamiętniki* (fragmenty) *)

J. Sobieski: *Listy do Marysieńki* (wybór)

Literatura plebejska (wybór)

Literatura powszechna

P. Corneille: *Cyd*

b. Kontynuacje i nawiązania

S. Grochowiak: *Modlitwa do Pani*; J. Harasymowicz: *Barokowe czasy* — wybór; J. Lechoń: *Sejm*; W. Szymborska: *Kobiety Rubensa*; H. Sienkiewicz: *Ogniem i mieczem*, *Pan Wołodyjowski*

*) Niektóre utwory tych autorów były analizowane w zasadniczej szkole zawodowej.

c. Konteksty interpretacyjne

Filozofia (teksty źródłowe)

Kartezjusz: *Rozprawa o metodzie* (fragment)

Eseistyka i krytyka literacka

P. Jasienica: *Rzeczpospolita obojga narodów* (fragmenty)

B. Prus: „*Ogniem i mieczem*” powieść z dawnych lat Henryka Sienkiewicza

J. Tazbir: *Spotkania z historią* (fragmenty)

Sztuka

Zabytki architektury barokowej; malarstwo: El Greco, Rembrandt, P. P. Rubens; portret sarmacki; muzyka barokowa: J. S. Bach, G. F. Händel.

Spektakle teatralne, programy telewizyjne i radiowe, wystawy nawiązujące do epoki baroku, filmowe adaptacje tekstów nawiązujących do historii i kultury XVII wieku.

C. Kierunki interpretacji

Konfrontacja dwóch źródeł kultury europejskiej — antyku i tradycji biblijnej. Humanizm a kontrreformacja.

Dwa nurty kultury rodzimej: ziemiański i dworski. Sarmatyzm. Cechy poetyki. Rozkwit sztuki pamiętnikarskiej i prozy epistolarnej. Gatunki literackie.

Rozwój literatury mieszczańsko-ludowej.

Oświecenie

A. Lektura podstawowa

Literatura polska

I. Krasicki: *Bajki* (wybór), *Monachomachia* (fragmenty)

J. U. Niemcewicz: *Powrót posta*

Literatura polityczna Sejmu Wielkiego i powstania kościuszkowskiego, np. F. S. Jezierski, J. Jasiński, H. Kołłątaj i S. Staszic, poezja anonimowa

F. Karpiński: wybór wierszy, np. *Laura i Filon*, liryki patriotyczne i religijne

J. Wybicki: *Pieśń legionów polskich we Włoszech*

Literatura powszechna

Wolter: *Kandyd, czyli optymizm* (fragment)

B. Lektura uzupełniająca

a. Poszerzenie lektury podstawowej

Literatura polska

W. Bogusławski: *Cud mniemany, czyli Krakowiaczy i Górale*

I. Krasicki: *Mikołaja Doświadczynskiego przypadku* (fragment)

Literatura powszechna

D. Diderot: *Kubuś fatalista i jego pan* (fragmenty)

b. Kontynuacje i nawiązania

W. Berent: *Diogenes w kontusz*

H. Rzewuski: *Pamiętki Soplicy*

c. Konteksty interpretacyjne

Filozofia (teksty źródłowe)

Encyklopedia, czyli słownik rozumowany nauk, sztuk i rzemiosł — wybór haseł o tematyce społecznej i filozoficznej.

J. J. Rousseau: *Listy moralne* (fragment, np. *Cnota a zło moralne*); Wolter: *Traktat o tolerancji*

Eseistyka i krytyka literacka

Z. Libera: *Życie literackie w Warszawie w czasach Stanisława Augusta*

Sztuka

Zabytki architektury klasycystycznej: parki i ogrody klasycystyczne; malarstwo:

B. Belotto (Canaletto), J. P. Norblin; muzyka: W. A. Mozart.

Spektakle teatralne, programy telewizyjne i radiowe, wystawy związane z epoką oświecenia; filmowe wizje epoki.

C. Kierunki interpretacji

Oświeceniowa koncepcja kultury. Idee krytycyzmu społecznego. Racjonalizm i humanitaryzm: kult rozumu, koncepcja wyzwolenia człowieka z więzów autorytetu teologicznego. Nowożytny charakter oświeceniowej koncepcji jednostki i narodu.

Rola tradycji klasycznej w formowaniu się profilu kultury literackiej i panującej doktryny artystycznej. Mecenat królewski. Klasycyzm stanisławowski.

Gatunki literackie klasycyzmu stanisławowskiego.

Związki literatury z walką o przeobrażenia obyczajowe, kulturalne i społeczne. Kontrast dwóch pokoleń i światopoglądów w literaturze epoki — nosiciele sarmackiego konserwatyzmu i wyznawców światopoglądu oświeceniowego. Dydaktyzm literatury. Rola publicystyki w życiu politycznym kraju.

Powstanie sceny narodowej i jej znaczenie.

Sentymentalizm jako prąd kulturowy i kierunek literacki. Kategoria „człowieka naturalnego”. „Czułość serca” podstawową wartością nowych form współżycia społecznego oraz źródłem nowej poezji.

Publiczność literacka wieku oświecenia.

Rola „wieku oświeconego” w kształtowaniu się oblicza polskiej kultury duchowej.

Romantyzm

A. Lektura podstawowa

Literatura polska

A. Mickiewicz: *Ballady i romanse* (wybór), *Sonetów krymskie* (wybór), *Dziady. Część III **, *Pan Tadeusz **

Literatura powszechna

J. Byron: *Giaur*

B. Lektura uzupełniająca

a. Poszerzenie lektury podstawowej

Literatura polska

A. Mickiewicz: *Dziady. Część II i IV **, *Konrad Wallenrod **, *Liryki lozańskie* (wybór)

Literatura powszechna

J. W. Goethe: *Cierpienia młodego Wertera* (fragment)

M. Lermontow: *Bohater naszych czasów*

*) Fragmenty tych utworów omawiane były w zsz.

A. Puszkina: *Eugeniusz Oniegin*

W. Scott: *Waverley*

W. Szekspir: *Hamlet*

b. Kontynuacje i nawiązania

J. Lechoń: *Mochnicki*; A. Słonimski: *Mickiewicz*; W. Broniewski: *Ballady i romanse*

c. Konteksty interpretacyjne

Filozofia (teksty źródłowe)

C. W. F. Hegel: fragmenty pism dotyczące filozofii ducha i historyzmu

Eseistyka i krytyka literacka

M. Jastrun: *Gwiazdzysta diament, Mickiewicz* (fragment); J. Przyboś: *Czytając Mickiewicza* (fragmenty)

Sztuka

Zabytki architektury neogotyckiej: parki i ogrody romantyczne; malarstwo: A. Orłowski, P. Michałowski; muzyka: S. Moniuszko (śpiewnik domowy, *Halka*, *Straszny dwór*). Pieśni patriotyczne i rewolucyjne.

Spektakle teatralne, programy telewizyjne i radiowe, wystawy nawiązujące do epoki romantycznej. Filmy: *Popioły*, *Kanał* — reż. A. Wajda.

C. Kierunki interpretacji

Romantyzm jako formacja kulturowa. Rewolucjonizm. Mesjanizm. Ludowość. Orientalizm. Słowianofilstwo i pansławizm w epoce romantyzmu.

Podstawowe cechy światopoglądu i etyki romantyzmu. Uniwersalizm romantyczny. Apoteoza buntu i młodości. Typ patriotyzmu.

Związek literatury z życiem politycznym i społecznym narodu. Ideały — wolności jednostki, niepodległości narodu i braterstwa ludów. Odkrycie „ducha narodu”. Kategoria poezji narodowej, pojęcie wieszczki. Biografia Adama Mickiewicza.

Odrzucenie światopoglądu i estetyki pseudoklasycyzmu. „Czucie i wiara” jako zasada romantycznego poznania. Fantastyka, jej związek z folklorem. Ludowy sposób widzenia i wartościowania świata. Tajemniczość i groza natury.

Ballada i powieść poetycka jako gatunki, w których najpełniej wyraziły się dążenia wczesnego romantyzmu. Dramat romantyczny. Sylwetka psychiczna i konflikty moralno-polityczne bohatera dramatu romantycznego. Wizyjność i realizm. Epopeja narodowa.

Wprowadzenie do kultury współczesnej

Próby interpretacji wybranych przedstawień teatralnych, widowisk telewizyjnych i filmów. Związek tych dziedzin twórczości z literaturą. Rola teatru w różnych epokach. Współczesna inscenizacja dramatu klasycznego (w teatrze, teatrze tv).

Lektura i omawianie wybranych artykułów związanych z literaturą i sztuką poezji epok oraz recenzji przedstawień teatralnych, telewizyjnych i filmów.

KSZTAŁCENIE JĘZYKOWE

I. Nauka o języku

A. Język jako system znaków

Pojęcie znaku. Znaki naturalne i umowne. Różne systemy znaków umownych. Właściwości znaków języka naturalnego. Język naturalny jako system znaków. Hie-

rarchia jednostek języka: fonem, morfem, wyraz, grupa składniowa, zdanie pojedyncze i złożone.

B. Historia języka polskiego

Analiza słownictwa, cech fonetycznych, gramatycznych i stylistycznych występujących w omawianych tekstach. Różnice między językiem utworów minionych epok a współczesną polszczyzną. Ślady historycznych zmian fonetycznych we współczesnym języku polskim.

Najbardziej charakterystyczne cechy językowe i stylistyczne tekstów epok staropolskiej i średniopolskiej oraz okresu oświecenia i romantyzmu na tle historii kultury polskiej.

Powstanie polskiego języka literackiego.

C. W miarę potrzeby utrwalanie wiadomości z gramatyki opisowej, zwłaszcza składowi oraz zasad ortografii i przestankowania.

II. Ćwiczenia w mówieniu i pisaniu

1. Doskonalenie sprawności i poprawności językowej

— Ćwiczenia ułatwiające opanowanie cech dobrego stylu (np. jasność, zrozumiałość, zwięzłość).

— Ćwiczenia we właściwym doborze wyrazów, np. nacechowanych stylistycznie lub neutralnych — w zależności od charakteru i celu wypowiedzi. Unikanie zbędnych powtórzeń — zastępowanie wyrazów powtarzających się synonimami, np. w związku z korektą prac własnych; celowe powtarzanie wyrazów jako zabieg stylistyczny.

— Posługiwanie się wyrazami trudnymi znaczeniowo, np. terminami, wyrazami abstrakcyjnymi i wieloznacznymi. Uzasadnione posługiwanie się wyrazami obcymi. Definiowanie wybranych wyrazów.

— Ćwiczenia w formułowaniu tej samej treści w różny sposób, np. za pomocą synonimii składniowej. Wykorzystywanie synonimii składniowej do wyrażania różnych odcieni treściowych. Funkcja stylistyczna powtórzeń konstrukcji składniowych; celowe stosowanie tych powtórzeń we własnych wypowiedziach.

— Posługiwanie się konstrukcjami składniowymi typowymi dla języka pisanego, np. rozbudowanymi zdaniami pojedynczymi, zdaniami wielokrotnie złożonymi, zwrotami imiesłowowymi, konstrukcjami analitycznymi.

— Relacjonowanie. Rzetelność relacji. Różnice językowo-stylistyczne między relacją ustną a pisemną. Ćwiczenia w relacjonowaniu ustnym i pisemnym tego samego zdarzenia.

— Redagowanie wielokrotnie tego samego tekstu, np. w celach estetycznych, dla osiągnięcia większej spójności i precyzji, uzasadnienie celowości użytych środków językowych. Przekształcanie tekstu ze względu na określonego odbiorcę i na charakter kontaktu językowego między nadawcą a odbiorcą (np. oficjalne wystąpienie, spotkanie towarzyskie). Przekształcanie tekstu mówionego na pisany. Stosowanie w tekście pisanym odpowiedników mowy sytuacyjnej. Wygłaszanie tekstów pierwotnie napisanych.

— Ćwiczenia w stosowaniu środków stylu informatywnego.

— Poprawianie tekstów ze szczególnym zwróceniem uwagi na błędy osłabiające skuteczność komunikatywną wypowiedzi. Ocena poprawności językowej.

— Ćwiczenia w stosowaniu formuł grzecznościowych, eufemizmów jako środków łagodzących ostrość sformułowań, pozwalających na unikanie wulgaryzmów.

— Ćwiczenia w starannej wymowie. Przemówienie, czytanie głośne, recytacja

wierszy i prozy, interpretacja głosowa tekstu literackiego — modulacja, tempo, nałożenie głosu, pauza.

— Ćwiczenia ortograficzne i interpunkcyjne w związku z pisaniem wypracowań, ich poprawą, praktyczną stylistyką oraz powtórzeniem wiadomości z gramatyki.

— Poprawianie błędów językowych (ze szczególnym zwróceniem uwagi na konstrukcje mówione przeniesione do języka pisanego).

2. Stylistyka tekstu

— Dalsze ćwiczenia w zakresie wszystkich form wypowiedzi występujących w programie zsz: opowiadania, streszczenia, opisu przedmiotu, postaci i sytuacji, sprawozdania, rozprawki, notatki, charakterystyki. Ponadto ćwiczenia w zakresie dyskusji i przemówienia okolicznościowego. Kultura dyskusji, jej wykładniki językowe i stylistyczne, argumentacja, zwroty polemiczne.

— Redagowanie konpektów dłuższych wypowiedzi ustnych, np. w związku z przemówieniem okolicznościowym, wprowadzeniem do dyskusji. Korzystanie z konpektów przy okazji dłuższych wypowiedzi.

— Kompozycja tekstu. Wewnętrzny porządek i spójność (np. łączenie wyrazów i zdań, stosowanie wyrazów i wyrażeń nawiązujących i zapowiadających wyliczanie, ustalanie granicy zdania, akapit; wstęp, zakończenie, hierarchizowanie elementów treści).

— Wyzyskiwanie wiedzy o zasadach spójności tekstu w dłuższych formach wypowiedzi (np. rozprawka, przemówienie) do oceny wypowiedzi ustnych i pisemnych uczniów.

— Analiza utworów literackich od okresu staropolskiego do romantyzmu, obserwacja zawartych w nich świadectw ewolucji języka. Analiza właściwości stylu utworów epoki: średniowiecza, odrodzenia, baroku, oświecenia i częściowo romantyzmu (zgodnie z programem historycznoliterackim). Obserwacja zmian w języku i stylu utworów różnych epok, np. należących do tego samego gatunku literackiego i poruszających podobną problematykę, np. życia wsi, obyczajów ludowych. Styl indywidualny (autora, utworu literackiego) i styl typowy (epoki, prądu lub kierunku literackiego, gatunku literackiego).

PODSTAWY SAMOKSZTAŁCENIA

Powtórzenie technik pracy umysłowej poznanych w zasadniczej szkole zawodowej. Doskonalenie technik czytania. Sporządzanie noty bibliograficznej; korzystanie z odsyłaczy, przypisów, spisu treści.

Posługiwanie się słownikami języka polskiego: podręcznym słownikiem języka polskiego, słownikiem frazeologicznym, słownikiem wyrazów bliskoznacznych, słownikiem ortograficznym, słownikiem poprawnej polszczyzny, a ponadto podręcznym słownikiem dawnej polszczyzny i słownikiem etymologicznym. Korzystanie z encyklopedii i słowników encyklopedycznych oraz słowników specjalistycznych (np. ze słownika ekonomicznego, technicznego).

Doskonalenie technik notowania: sporządzanie wyciągów, zestawień porównawczych, konpektów. Adiustacja tekstu własnego i cudzego. Przygotowywanie własnych wystąpień, udziału w dyskusji.

Podstawowe zasady samokształcenia. Samowychowanie i samopoznanie. Rozbudzenie zainteresowań poznawczych i samokształceniowych. Korzystanie z radia, telewizji i filmu w procesie samokształcenia. Doskonalenie form i metod własnej pracy. Zasady organizacji i higieny pracy umysłowej.

UMIEJĘTNOŚCI

I. W zakresie kształcenia literackiego i kulturalnego

1. Umiejętność gromadzenia, porządkowania i wykorzystywania wiedzy o literaturze poznanych epok:
 - swobodne i kierowane przez nauczyciela wypowiedzanie się na temat opracowanych utworów;
 - prowadzenie notatek z lektury, zajęć lekcyjnych, sporządzanie planów i konseptów wypowiedzi ustnych i pisemnych;
 - wyjaśnianie podstawowych pojęć związanych z kulturą literacką poznawanych epok oraz terminów z zakresu nauki o literaturze, takich jak: epika, liryka, dramat, podmiot liryczny, adresat liryczny, narrator, postać literacka, fabuła, akcja, wątek, epizod, porównanie, porównanie homeryckie, przenośnia, powtórzenie, paralelizm składniowy, rym (rodzaje), strofa (rodzaje);
 - określanie gatunków literackich ukształtowanych w literaturze poznanych epok (epos homerycki, epos rycerski, żywoty świętych, mit, legenda, kronika, fraszka, pieśń, tren, psalm, tragedia, komedia, powieść poetycka, poemat, epopeja narodowa, ballada, sonet.
 - wygłaszanie z pamięci wybranych wierszy i fragmentów prozy (3—4 utwory lub fragmenty w ciągu roku);
2. Umiejętność ustalania kontekstu dzieł literackich:
 - określanie związków utworów literackich z kulturą epoki, stosunkami społecznymi i biografią autorów;
 - dostrzeganie społecznych i literackich uwarunkowań konstrukcji bohaterów literackich;
3. Umiejętność wartościowania poznanych dzieł literackich:
 - próby wartościowania utworów według przyjętych w danym okresie kanońców estetycznych i ówczesnej wiedzy o świecie;
 - odnajdywanie trwałych wartości dzieł, określanie ich społecznych funkcji.

II. W zakresie kształcenia językowego

Nauka o języku

1. Znajomość pojęć
Znaki naturalne i umowne. Język naturalny jako system znaków. Jednostki języka: fonem, morfem, wyraz, grupa składniowa, zdanie. Język literacki.
2. Rozpoznawanie i analiza zjawisk językowych; umiejętności praktyczne związane z nauką o języku
Rozróżnianie znaków naturalnych i umownych.
Analiza słownictwa, cech fonetycznych, gramatycznych i stylistycznych epoki staropolskiej i średniopolskiej oraz okresu oświecenia i romantyzmu. Rozpoznawanie różnic między językiem omawianych okresów historycznoliterackich a współczesną polszczyzną.
Analiza składniowa wypowiedzi ze szczególnym uwzględnieniem wypowiedzi wielokrotnie złożonych.

Ćwiczenia w mówieniu i pisaniu

Wszystkie hasła zawarte w tym dziale, dotyczące doskonalenia sprawności i poprawności językowej, są wyliczeniem umiejętności, które należy kształcić w klasie I.

KLASA II

KSZTAŁCENIE LITERACKIE I KULTURALNE

Romantyzm

A. Lektura podstawowa

Literatura polska

- J. Słowacki: *Kordian*, *Liryki* (w tym *Grób Agamemnona*), *Beniowski* (fragment)
A. Fredro: *Śluby panieńskie*
Z. Krasiński: *Nie-Boska komedia*
C. K. Norwid: *wybór wierszy*

Literatura powszechna

- J. W. Goethe: *Faust* (fragment)

B. Lektura uzupełniająca

a. Poszerzenie lektury podstawowej

Literatura polska

- J. Słowacki: *Lilla Weneda*, *Fantazy*, *Odpowiedź na „Psalmy przyszłości”*
Z. Krasiński: *Psalm miłości* (fragment), *Liryki* (wybór)
C. K. Norwid: *Ad leones*, *Vade-mecum*, *Czarne kwiaty*
J. I. Kraszewski — wybrana powieść (*Brühl*, *Latarnia czarnoksiężka*, *Ułana*)
Wybór epistolografii romantycznej, np. listy Chopina, Krasińskiego, Mickiewicza, Norwida, Słowackiego.
Wybór poezji romantyzmu krajowego, np. R. Berwiński, G. Ehrenberg, S. Goszczyński, T. Lenartowicz, W. Pol, M. Romanowski, W. Syrokomla, K. Ujejski.
Literatura regionalna

Literatura powszechna

- W. Hugo: *Nędznicy*
M. Jókai: *Poruszymy z posad ziemię*
S. Petöfi: *Mój Pegaz*, *Armia Siedmiogrodzka*
Stendhal: *Czerwone i czarne*
T. Szewczenko: *Czehrynie*, *Czehrynie...*

b. Kontynuacje i nawiązania

- J. Lechoń: *Pani Słowacka*; L. Kruczkowski: *Kordian i cham*

c. Konteksty interpretacyjne

Filozofia (teksty źródłowe)

- K. Marks, F. Engels: *Manifest komunistyczny*
Wybrany tekst z zakresu estetyki romantycznej, np. F. Schillera, P. Shelleya,
A. W. Schlegla

Eseistyka i krytyka literacka

- M. Brandys: *Koniec świata szwoleżerów*; Z. Żaluski: *Siedem polskich grzechów głównych*; T. Żeleński-Boy: *Obrachunki Fredrowskie*

Sztuka

Malarstwo: E. Delacroix. Muzyka: F. Chopin, F. Liszt, R. Wagner. Spektakle teatralne, programy telewizyjne i radiowe, wystawy nawiązujące do epoki romantycznej. Filmy: *Noc listopadowa* (film tv).

C. Kierunki interpretacji

Rewolucjonizm romantyczny. Odkrycie bogactwa emocjonalnego jednostki. Romantyczna biografia Juliusza Słowackiego. Obyczajowość romantyczna.

Podstawowe kategorie estetyczne romantyzmu: tragizm i ironia. Dramat romantyczny jako uprzywilejowany gatunek literacki. Synkretyzm gatunkowy.

Poemat dygresyjny, jego rola w kształtowaniu programu poetyckiego dojrzalego romantyzmu.

Związek literatury z innymi dziedzinami sztuki: muzyką, operą, teatrem, malarstwem. Romantyczna synteza sztuk. Inspiracyjna rola literatury.

Nowatorstwo i nowoczesność literatury okresu romantyzmu, jej wpływ na rozwój świadomości narodowej i kultury polskiej. Obecność tradycji romantycznej w kulturze współczesnej. Dzieła romantyków w teatrze dawnym i współczesnym.

Pozytywizm

A. Lektura podstawowa

Literatura polska

- E. Konopnicka, E. Orzeszkowa, B. Prus, H. Sienkiewicz — wybór nowel
- E. Orzeszkowa: *Nad Niemnem* (fragmenty *)
- B. Prus: *Lalka* *
- A. Asnyk: wybór wierszy

B. Lektura uzupełniająca

a. Poszerzenie lektury podstawowej

Literatura polska

- E. Orzeszkowa: *Gloria victis*
- B. Prus: *Kroniki tygodniowe* (wybór)
- H. Sienkiewicz: *Potop*
- Wybór publicystyki społecznej i literackiej (w tym A. Świętochowskiego).
- Literatura regionalna

Literatura powszechna

- H. Balzac: *Ojciec Goriot*
- Ch. Dickens: *Dawid Copperfield, Klub Pickwicka*
- G. Flaubert: *Pani Bovary*
- M. Gogol: *Martwe dusze, Rewizor*
- L. Tołstoj: *Anna Karenina*

b. Kontynuacje i nawiązania

- S. Żeromski: *Wierna rzeka, Echa leśne,*

*) Utwory te we fragmentach omawiane były w zsz.

M. Wańkowicz: *Tworzywo* (fragment)

J. Iwaszkiewicz: *Zarudzie*

c. Konteksty interpretacyjne

Filozofia (teksty źródłowe)

A. Comte: *Czym jest filozofia pozytywna* (fragmenty)

Eseistyka i krytyka literacka

S. Godlewski, L. S. Grzeniewski, M. Markiewicz: *Śladami Wokulskiego. Przewodnik literacki po warszawskich realiach „Lalki”*; S. Kieniewicz: *Dramat trzech entuzjastów* (fragmenty); J. Kulczycka-Saloni: *Zycie literackie Warszawy w latach 1864—1892*.

Sztuka

Malarstwo: J. Chełmońskiego, A. i M. Gierzymskich, A. Grottgera, J. Matejki. Muzyka: wybór pieśni patriotycznych i rewolucyjnych. Spektakle teatralne, programy telewizyjne i radiowe, wystawy związane z epoką. Filmy: *Lalka*, reż. W. Has, *Potop*, reż. J. Hoffman.

C. Kierunki interpretacji

Nawiązanie do filozofii pozytywnej na Zachodzie. Optymizm poznawczy. Scjentyzm. Koncepcja poznania. Znaczenie nauki i hierarchizacja jej dyscyplin. Ewolucjonizm. Historia ludzkości jako ciągła walka o postęp.

Koncepcja społeczeństwa jako organizmu. Kult pracy i służby społecznej. Pozytywistyczne ideały społeczne. Praca organiczna jako sposób podtrzymania egzystencji narodu, praca u podstaw, kwestia kobieca, kwestia żydowska. Ogólnoludzka, patriotyczna i polityczna wymowa ideałów pozytywistów. Ich stosunek do walk niepodległościowych.

Indywidualistyczna i racjonalistyczna koncepcja człowieka. Znaczenie światopoglądu naukowego, wiedzy oraz sprawnej i użytkowej pracy w projekcji wzoru osobowego człowieka epoki.

Miejsce literatury w kulturze pozytywizmu. Poznanie przyrody, jednostki i społeczeństwa powinnością nowej literatury. Utylitaryzm w literaturze.

Koncepcja pisarza: polemika z romantycznym wzorcem wieszczą; pisarz pracownikiem na niwie społecznej. Bolesław Prus na tle tendencji epoki.

Powieść dojrzałego realizmu. Bohaterowie powieści pozytywistycznej; wzbogacone konstrukcje osobowości i motywacji działań. Psychologizacja powieści.

Literatura wobec przeszłości; rozwój powieści historycznej.

Tradycyjne i nowe środki stylistyczne. Ograniczenia cenzuralne a literatura; rozwój niedopowiedzeń, peryfraz i aluzji.

Uzawodowienie twórczości pisarza. Łączenie twórczości literackiej z dziennikarstwem. Nowy typ odbiorcy.

Młoda Polska

A. Lektura podstawowa

Literatura polska

K. Przerwa-Tetmajer, J. Kasprówicz, L. Staff, S. Wyspiański — wybór wierszy
S. Wyspiański: *Wesele* *)

W. S. Reymont: *Chłopi* *)

*) Utwory te we fragmentach omawiane były w *zsz.*

S. Żeromski: *Opowiadania* (wybór)

Literatura powszechna

Ch. Baudelaire, A. Rimbaud — wybór wierszy

B. Lektura uzupełniająca

a. Poszerzenie lektury podstawowej

Literatura polska

Antologia poezji Młodej Polski

T. Boy-Żeleński: *Słówka*

A. Dygasiński: *Gody życia*

K. Przerwa-Tetmajer: *Na skalnym Podhalu*

A. Strug: *Dzieje jednego pocisku*

S. Wyspiański: *Noc listopadowa, Warszawianka, Wyzwolenie*

S. Żeromski: *Dzienniki* (fragmenty), *Popioły*

Literatura regionalna

Literatura powszechna

J. Conrad: *Lord Jim, Smuga cienia*

A. Czechow — wybór opowiadań, *Trzy siostry*

F. Dostojewski: *Zbrodnia i kara*

M. Gorki: *Na dnię, Matka*

T. Mann: *Buddenbrookowie*

G. de Maupassant: wybór opowiadań

E. Zola: *Germinal* lub inna powieść

b. Kontynuacje i nawiązania

J. Tuwim: *Dziesięciolecie*

c. Konteksty interpretacyjne

Filozofia (teksty źródłowe)

F. Nietzsche: *Poza dobrem i złem* (fragment)

Estetyka i krytyka literacka

T. Boy-Żeleński: *Plotka o Weselu, Znasz-li ten kraj*

L. Przemski: *Fin de siècle po polsku*

F. Zięjka: *W kręgu mitów polskich*

Sztuka

Zabytki architektury secesyjnej, styl góralski w Zakopanem.

Malarstwo: E. H. Degas, E. Manet, C. Monet, J. Pankiewicz, L. Podkowiński, A. Renoir, W. Tetmajer, L. Wyczółkowski; ekspresjoniści: V. van Gogh, E. Munch; symboliści: J. Malczewski, J. Mehoffer, W. Wojtkiewicz, S. Wyspiański. Stylistyczna jedność sztuki i kształtowanie kultury życia codziennego.

Muzyka: C. Debussy, M. Karłowicz, M. Ravel.

Spektakle teatralne, programy telewizyjne i radiowe, wystawy związane z Młodą Polską. Filmy: *Ziemia obiecana, Wesele* — reż. A. Wajda.

C. Kierunki interpretacji

Przeciwstawienie się filozofii pozytywistycznej oraz tendencjom kultury mieszczańskiej.

Literatura a nurt rewolucyjny i dążenia niepodległościowe.

Współistnienie różnych kierunków: impresjonizm, symbolizm, naturalizm, tendencje ekspresjonistyczne, secesja.

Pesymizm i dekadentyzm. Objawy rozczarowania i kryzysu filozoficzno-moralnego.

Konflikt artysty i filistra: indywidualizm i bunt samotnego artysty — „kapłana sztuki”, krytyczna analiza świata mieszczańskiego, bunt obyczajowy i oskarżenie moralności mieszczańskiej, bunt metafizyczny i protest przeciwko sztuce utylitarnej. Ucieczka w marzenie i krainę „czystego piękna”.

Koncepcja „sztuki dla sztuki”. Nowa koncepcja artysty.

Dramat symboliczny.

Technika prozy młodopolskiej.

Wprowadzenie do kultury współczesnej

Interpretacja wybranych przedstawień teatralnych, widowisk telewizyjnych, słuchowisk radiowych i filmów.

Dzieło literackie a sztuka filmowa. Główne problemy adaptacji filmowej. Tradycja literacka w sztuce filmowej jako wyraz jedności i ciągłości kultury. Swoiste cechy sztuki filmowej. Film a inne dziedziny sztuki.

Idea „teatru ogromnego” i jej młodopolska realizacja. Współczesne inscenizacje dramatu modernistycznego i symbolicznego. Powrót do tradycji romantycznych w teatrze.

Młodopolska koncepcja syntezy sztuk.

Lektura i omawianie artykułów związanych z literaturą i sztuką poznawanych epok, informacji o aktualnych wydarzeniach literackich, recenzji z przedstawień teatralnych, widowisk telewizyjnych, filmów, wystaw plastycznych i ekspozycji w muzeach literackich.

KSZTAŁCENIE JĘZYKOWE

I. Nauka o języku

A. Słownictwo i słowotwórstwo

Wyrazy jako znaki języka naturalnego. Wyrazy podzielne i niepodzielne słowotwórczo. Klasy słowotwórcze wyrazów podzielnych. Wyzyskiwanie struktury słowotwórczej do potrzeb funkcji poetyckiej tekstu (np. skojarzenia wiążące się ze znaczeniem etymologicznym wyrazów).

Klasy znaczeniowe wyrazów (np. nazwy przedmiotów, czynności, cech) a podział wyrazów na części mowy.

Słownictwo o ograniczonym zasięgu: specjalistyczne, środowiskowe, regionalne. Słownictwo nacechowane chronologicznie: archaizmy i neologizmy. Wyrazy zapożyczone. Funkcje tego typu słownictwa w tekstach różnego typu. Neologizmy i zapożyczenia a walka o język polski w okresie oświecenia i w wieku XIX.

B. Stylistyka

Charakterystyka stylów funkcjonalnych: naukowego, urzędowego, informacji prasowej, publicystycznego, retorycznego.

Styl artystyczny i jego odmiany, funkcja poetycka tekstu artystycznego jako jego istotna cecha.

Pojęcie cech stylistycznych tekstu i błędów stylistycznych. Stylistyczne wartości różnych składników języka: fonetycznych, słowotwórczych, składniowych, słownikowych. Tropy poetyckie jako zjawiska językowe i środki stylistyczne (np. epitety, porównania, metafory, metonimie).

Pojęcie stylizacji, jej typy i cele. Archaizacja, dialektyzacja, stylizacja środo-

wiskowa, stylizacja humorystyczna i parodiująca, indywidualizacja językowa postaci.

Charakterystyka językowa i stylistyczna tekstów okresu romantyzmu, pozytywizmu i Młodej Polski na tle historii kultury.

II. Ćwiczenia w mówieniu i pisaniu

1. Doskonalenie sprawności i poprawności językowej

— Stosowanie środków gramatycznych i leksykalnych nacechowanych stylistycznie, słownictwa wartościującego i oceniającego, słownictwa modalnego, składni perswazyjnej itp.

— Parafrazowanie tekstu — przedstawianie tej samej treści w różny sposób (np. w zależności od adresata, celu wypowiedzi, różnorodnych sytuacji społecznych). Próby indywidualizacji językowej wypowiedzi, zwłaszcza w ćwiczeniach o charakterze literackim, np. opowiadaniu.

— Przekształcanie tekstu, np. tekstu wieloznacznego na jednoznaczny, rozwlekłego na zwięzły, poważnego na dowcipny lub ironiczny.

— Układanie tekstu w określonym stylu, np. naukowym, oficjalnym, publicystycznym.

— Stosowanie w określonym celu słownictwa neutralnego, potocznego, profesjonalizmów, emocjonalizmów itp. Bogacenie języka wypowiedzi o literaturze i jej problematyce społecznej, moralnej i estetycznej (na podstawie m. in. lektury tekstów historycznoliterackich i krytycznoliterackich).

— Dążenie do nadawania własnym wypowiedziom cech indywidualnych, nieszablonowych, również w wypowiedziach na tematy historycznoliterackie, krytycznoliterackie, językowe.

— Ćwiczenia w starannej wymowie — jak w kl. I.

— Ćwiczenia ortograficzne i interpunkcyjne — jak w kl. I.

2. Stylistyka tekstu

— Ćwiczenia w zakresie różnych form wypowiedzi (jak w kl. I). A ponadto: recenzja, referat [artykuł, reportaż, felieton, wywiad].

— Wyzyskiwanie wiedzy o zasadach spójności tekstu w dłuższych formach wypowiedzi, m. in. podczas pisania recenzji i referatów, a także przy ocenianiu własnych i cudzych wypowiedzi ustnych i pisemnych; recenzowanie prac pisemnych (wypracowań).

— Analiza właściwości gatunkowych, kompozycyjnych i stylistycznych tekstów publicystycznych, np. w związku z publicystyką pozytywistyczną.

— Analiza recenzji zamieszczonych w czasopismach kulturalnych i literackich.

— Próby recenzji książek, przedstawień teatralnych, telewizyjnych, filmów, wystaw.

— Przygotowywanie referatów na wybrane tematy, np. z zakresu wiedzy o literaturze, wiedzy o języku, kulturze itp.

— Analiza języka i stylów utworów literatury okresu romantyzmu, pozytywizmu i Młodej Polski. Szczególne zwrócenie uwagi na stylistyczne właściwości utworów nawiązujących do twórczości i mowy ludu oraz na relacje między gatunkiem literackim a stylem utworu, np. w związku z hymnem, balladą, epopeją.

— Określanie roli elementów gramatycznych (końcówek fleksyjnych, formantów, budowy składniowej zdania) oraz leksykalnych w literaturze. Stylizacja językowa, np. w twórczości Sienkiewicza, Konopnickiej, Kasprowicza, Reymonta, Żeromskiego. Indywidualizacja języka postaci i środowisk w tekstach literackich.

PODSTAWY SAMOKSZTAŁCENIA

Korzystanie z materiałów źródłowych, słowników, encyklopedii, książek popularnonaukowych (w tym wydawnictw z zakresu poprawności i sprawności językowej), z czasopism społeczno-kulturalnych i literackich, audycji radiowych oraz programów telewizyjnych poświęconych kulturze i sztuce.

Zwiedzanie muzeów literackich i ekspozycji poświęconych życiu i twórczości pisarzy.

Korzystanie z wykładów i odczytów. Doskonalenie umiejętności notowania i sporządzania planów i konspektów własnej wypowiedzi.

Tworzenie własnego warsztatu samokształceniowego. Doskonalenie siebie poprzez samowychowanie, wzbogacanie osobowości i rozwijanie kultury pracy.

UMIEJĘTNOŚCI

I. W zakresie kształcenia literackiego i kulturalnego

1. Umiejętność gromadzenia, porządkowania i wykorzystywania wiedzy o literaturze poznanych epok:

- analiza i interpretacja dzieł literackich;
- zabieranie głosu w dyskusji na temat literatury, argumentowanie swojego stanowiska;
- konspektowanie, streszczanie opracowań oraz wykorzystywanie ich w pracach pisemnych i w dyskusji;
- wyjaśnianie pojęć związanych z kulturą literacką poznanych epok i terminów z zakresu nauki o literaturze (synkretyzm rodzajów i gatunków literackich; tragizm, ironia, patos, fantastyka, folklor; utylitaryzm, tendencyjność; dekadentyzm, symbolizm, modernizm, naturalizm, impresjonizm; świat przedstawiony, dialog, monolog, dygresja);
- wyróżnianie gatunków literackich (dramat romantyczny, poemat dygresyjny, nowela, opowiadanie, powieść, felieton, artykuł, dramat poetycki, młodopolski);
- charakterystyka twórczości czołowych pisarzy poznanych epok;
- dokonywanie syntezy poznanych epok;
- wygłaszanie z pamięci 2—3 wierszy oraz kilku cytatów, które na trwałe weszły do tradycji kulturalnej.

2. Umiejętność ustalania kontekstu dzieł literackich:

- określanie związku literatury z filozofią i prądami umysłowymi epok;
- dostrzeganie uwarunkowań społecznych i narodowych literatury romantyzmu, pozytywizmu i Młodej Polski;
- ukazywanie żywotności tradycji tych epok w dziejach narodu i literaturze współczesnej.

3. Umiejętność wartościowania i uzasadniania oceny poznanych dzieł literackich:

- dostrzeganie swoistych wartości dzieł literackich, teatralnych i filmowych (konstrukcyjnych, emotywnych, obrazowych, poznawczych, postulatycznych) oraz oryginalności utworów;
- charakteryzowanie i ocena sylwetki psychicznej i konfliktów moralno-politycznych bohaterów w utworach literackich, scenicznych i filmowych;
- ukazywanie znaczenia literatury poznanych epok dla historii i kultury.

II. W zakresie kształcenia językowego

Nauka o języku

1. Znajomość pojęć

Wyrazy podzielne i niepodzielne słotwórczo. Klasy słotwórcze i znaczeniowe wyrazów. Słownictwo specjalistyczne, środowiskowe i regionalne, neologizmy, wyrazy zapożyczone.

Style funkcjonalne: naukowy, urzędowy, informacji prasowej, publicystyczny, retoryczny; styl artystyczny. Cechy stylistyczne tekstów. Tropy poetyckie. Błędy stylistyczne.

Stylizacja językowa: archaizacja, dialektyzacja, stylizacja środowiskowa, humorystyczna.

Indywidualizacja języka postaci.

2. Rozpoznawanie i analiza zjawisk językowych, umiejętności praktyczne związane z nauką o języku

Analiza słotwórcza wyrazów. Rozpoznawanie wyrazów podzielnych i niepodzielnych słotwórczo oraz klas słotwórczych i znaczeniowych wyrazów.

Analiza słotwórcza i znaczeniowa wyrazów specjalistycznych, archaizmów i neologizmów. Analiza cech stylistycznych tekstów. Rozpoznawanie charakterystycznych cech stylów funkcjonalnych.

Ocena normatywna błędów stylistycznych. Określanie wartości stylistycznej różnych składników języka: fonetycznych, słotwórczych, składniowych i słownikowych.

Rozpoznawanie tropów poetyckich i określanie ich funkcji.

Rozpoznawanie cech stylizacji archaicznej, dialektycznej, środowiskowej i humorystycznej. Charakterystyka językowa i stylistyczna tekstów literackich okresu romantyzmu, pozytywizmu i Młodej Polski.

Ćwiczenia w mówieniu i pisaniu

Wszystkie hasła zawarte w tym dziale, dotyczące poprawności i sprawności językowej, stylistyki tekstu i podstaw samokształcenia, są wyliczeniem umiejętności, które należy kształcić w klasie II.

KLASA III

KSZTAŁCENIE LITERACKIE I KULTURALNE

Dwudziestolecie międzywojenne

A. Lektura podstawowa

Literatura polska

S. Żeromski: *Przedwiośnie* *)

M. Dąbrowska: *Noce i dnie* (t. I i II)

Z. Nałkowska: *Granica* *)

J. Iwaszkiewicz: wybór opowiadań, np. *Brzezina*, *Panny z Wilka*

W. Gombrowicz: *Ferdynurke* (fragmenty)

B. Leśmian, L. Staff, J. Tuwim, W. Broniewski, J. Przyboś, J. Czechowicz —
wybór wierszy *)

Literatura powszechna

M. Proust: *W poszukiwaniu straconego czasu* (*W stronę Swanna* — fragment)

G. Apollinaire, T. S. Eliot, W. Majakowski — wybór wierszy

B. Lektura uzupełniająca

a. Poszerzenie lektury podstawowej

Literatura polska

M. Dąbrowska: *Ludzie stamtąd*

J. Kaden-Bandrowski: *Generał Barcz*, *Czarne skrzydła*

M. Kuncewiczowa: *Cudzoziemka*

J. Parandowski: *Niebo w płomientach*

J. Szaniawski: *Zeglarz*

M. Wańkiewicz: *Na tropach Smętka*

Wybór wierszy J. Lechonia, A. Słonimskiego, K. Wierzyńskiego, J. Iwaszkiewicza, M. Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej, J. Lieberta, K. I. Gałczyńskiego, B. Jasińskiego, Cz. Miłosza

S. Żeromski: *Wiatr od morza* (fragmenty)

Literatura regionalna

Literatura powszechna

B. Brecht: *Matka Courage i jej dzieci*

M. Bułhakow: *Mistrz i Małgorzata*

W. Faulkner: *Światłość w sierpniu*

J. Hašek: *Przygody dobrego wojaka Szwejka*

E. Hemingway: *Pożegnanie z bronią*

A. Saint-Exupéry: *Ziemia planeta ludzi*

M. Szolochow: *Cichy Don*

b. Konteksty interpretacyjne

Filozofia (teksty źródłowe)

E. Cassirer: *Esej o człowieku* (fragment)

Z. Freud: *Wstęp do psychoanalizy* (fragment)

*) Utwory i fragmenty utworów wymienionych w tym dziale były omawiane w zesz.

Eseistyka i krytyka literacka

A. Hutnikiewicz: *Od czystej formy do literatury faktu*

A. Sandauer: *Poeci czterech pokoleń* (wybór)

Sztuka

Malarstwo: M. Chagall, T. Makowski, P. Picasso, H. Stażewski, S. I. Witkiewicz.

Muzyka: G. Gershwin, I. Strawiński, K. Szymanowski.

Spektakle teatralne, programy telewizyjne i radiowe, wystawy związane z okresem dwudziestolecia.

Filmy: *Pancernik Potiomkin* — reż. S. Eisenstein; *Noce i dnie* — reż. J. Antczak; *Brzezina*, *Panny z Wilka* — reż. A. Wajda.

C. Kierunki interpretacji

Przewrót we wszystkich dziedzinach sztuki światowej w pierwszej ćwierci XX wieku. Kubizm, futurizm, ekspresjonizm, nadrealizm, malarstwo abstrakcyjne, nowe style w architekturze i muzyce. Rozwój filmu i radiofonii. Nowe kierunki artystyczne w literaturze. Literatura polska wobec odzyskania niepodległości, rewolucji i zagadnień społecznych.

Kontynuacja i przewyżnianie tradycji młodopolskiej; nowa wrażliwość estetyczna.

Zmiana funkcji literatury i roli pisarza. Nowy bohater literacki i nowy adresat literatury; kolokwialność języka w prozie.

Awangardy poetyckie. Stosunek do tradycji, słownictwo i metaforyka kształtowana w opozycji do konwencji literackiej i gustów czytelnika.

Poezja rewolucyjna. Nawiazanie do tradycji romantycznej. Katastroficzna wiza kultury.

Tradycja i awangarda w prozie. Rozwój literatury dramatycznej.

Literatura a inne sztuki XX wieku — muzyka, malarstwo, teatr — tendencje rozwojowe tych dziedzin sztuki i różnorodność środków wyrazu.

Literatura współczesna

A. Lektura podstawowa

Literatura polska

Poeci debiutujący przed rokiem 1939: W. Broniewski, K. I. Gałczyński, J. Iwaszkiewicz, J. Przybóś, Cz. Miłosz

Poeci debiutujący po roku 1939: K. K. Baczyński, T. Różewicz, M. Białoszewski, Z. Herbert, S. Grochowiak, W. Szymborska

J. Andrzejewski: *Popiół i diament*

T. Borowski: *Pożegnanie z Marią* (wybór)

L. Kruczkowski: *Niemcy, Pierwszy dzień wolności*

Z. Nałkowska: *Medaliony* (wybór) *)

B. Lektura uzupełniająca

a. Poszerzenie lektury podstawowej

Literatura polska

Poezja

Twórcy debiutujący przed rokiem 1939: M. Jastrun, J. Lechoń, L. Staff, A. Słonimski, J. Tuwim, A. Ważyk, K. Wierzyński

*) Utwory i fragmenty utworów wymienionych w tym dziale były omawiane w zsz.

Twórcy debiutujący po roku 1939: E. Bryll, T. Gajcy, J. Harasymowicz, U. Koziół, T. Nowak, J. Twardowski i inni

Proza

Proza fabularna i literatura faktu wobec zjawisk II wojny światowej: H. Auerska: *Ptaś gościnnie*; M. Białoszewski: *Pamiętnik z powstania warszawskiego*; K. Brandys: *Jak być kochaną*; R. Bratny: *Kolumbowie rocznik 20*; B. Czeszko: *Pokolenie, Tren*; J. Dobraczyński: *Najeźdźcy*; J. Korczak: *Pamiętnik*; K. Moczarski: *Rozmowy z katem*; T. Nowak: *A jak królem, a jak katem będziesz*; J. Putrament: *Bołdyn*; J. J. Szczepański: *Polska jesień*; M. Wańkowicz: *Szkice spod Monte Cassino*; antologia opowiadań polskich pisarzy współczesnych.

Literatura wobec nowej rzeczywistości: M. Dąbrowska: *Na wsi wesele, Tu zaś szło zmiana*; M. Hłasko: *Pierwszy krok w chmurach*; J. Kawalec: *Tańczący jastrząb*; antologia współczesnego reportażu polskiego, np. R. Kapuściński, E. Osmańczyk oraz S. Lem: *Dzienniki gwiazdowe*.

Pisarze wobec przeszłości: I. Newerly: *Pamiętka z Celulozy*; W. Terlecki: *Rośnię las*.

Dramat

S. Mrozek: *Tango*; T. Różewicz: *Kartoteka*; J. Szaniawski: *Dwa teatry*.

Literatura powszechna

C. Aйтmatow: *Biały statek*

I. Andrić — wybór opowiadań, np. *Portret rodzinny*

H. Böll: *Gdzie byłeś Adamie*

B. Brecht: *Kariera Artura Ui*

A. Camus: *Dżuma*

F. Dürrenmatt: *Wizyta starszej pani*

E. Hemingway: *Komu bije dzwon*

W. Rasputin: *Żyj i pamiętaj*

Śmierć Ipu. Opowiadania rumuńskie (wybór i posłowie J. Harasimowicz).

b. Konteksty interpretacyjne

Filozofia, socjologia (teksty źródłowe)

A. Bocheński: *Rzecz o psychice narodu polskiego*; T. Kotarbiński: *Medytacje o życiu godziwym*; T. Kroński: *Faszyzm a tradycja europejska*.

Eseistyka i krytyka literacka

A. Grodzicki: *Reżyserzy polskiego teatru*; M. Jastrun: *Mit śródziemnomorski*;

P. Krakowski: *O sztuce nowej i najnowszej*; J. Kwiatkowski: *Klucze do wyobraźni*;

K. Wyka: *Rzecz wyobraźni*.

Sztuka

Architektura współczesna. Kierunki w sztuce współczesnej: pop-art, konceptualizm, hiperrealizm.

Malarstwo: W. Hasiór, B. Linke, M. Nowosielski.

Muzyka: T. Baird, J. Górecki, W. Lutosławski, K. Penderecki.

Teatr: współcześni inscenizatorzy, np. J. Grotowski, K. Swinarski, T. Kantor, J. Szajna, A. Hanuszkiewicz, J. Jaroeki, K. Dejmek i inni.

Poszukiwania twórcze współczesnego filmu na podstawie dzieł reżyserów obcych (np. Bergmana, Felliniego) i polskich, np. A. Munka, A. Wajdy, K. Zanussiego i innych.

C. Kierunki interpretacji

Rola literatury polskiej w okresie wojny. Konspiracyjne życie literackie. Straty poniesione przez kulturę polską w latach 1939—1945.

Odbudowa życia literackiego i kulturalnego po wojnie — ośrodki literackie, czasopisma. Literatura jako oskarżenie faszyzmu i rozrachunek z „epoką pieców”. Kryzys wartości i próba jego przezwyciężenia.

Obraz konfliktów i przemian ideowych, społecznych i moralnych w literaturze pierwszych lat Polski Ludowej.

Rozwój krytyki marksistowskiej. Dyskusja wokół realizmu. Założenia realizmu socjalistycznego i walka o nową formułę literatury.

Historyczne uwarunkowania przełomu w literaturze w latach 1955—1956. Odnowienie kontaktu z myślą filozoficzną i literacką Zachodu. Pokolenie „Współczesności”.

Przemiany w liryce, np.: kracjonizm, klasycyzm, groteska, eksperymenty lingwistyczne i wersyfikacyjne, krytyka języka masowej komunikacji, filozoficzność, moralistyka poetycka itp.

Charakterystyczne nurty tematyczne i przemiany form powieściowych: realizm a kracjonizm, eksperymenty narracyjne, przemiany kompozycji, przekształcenia w języku literackim (np. inwazja języka potocznego, stylizacja).

Przemiany w dramacie, np. odejście od iluzyjności, rozbicie kompozycji, paraboliczność, dialog z tradycją itp.

D. Synteza

Periodyzacja literatury polskiej.

Charakterystyka epok i prądów w literaturze polskiej na tle literatury powszechnej.

Literatura a filozofia i historia. Literatura wśród innych dziedzin sztuki.

Obieg społeczny literatury — od średniowiecza do czasów współczesnych.

Programy literackie i doktryny artystyczne wybranych epok. Doktryny literackie XX wieku.

Najwybitniejsi twórcy literatury polskiej i ich dzieła.

Ewolucja rodzajów i gatunków literackich.

Ewolucja języka literatury i stylów literackich.

Związek literatury polskiej z życiem i kulturą narodu. Literatura wobec kwestii politycznych, społecznych i moralnych, jej miejsce w trwałym dorobku kulturalnym ludzkości.

Ogólnoludzkie wartości dzieł literackich.

Różne funkcje dzieła literackiego: poznawcza, wychowawcza, estetyczna. Literatura jako katharsis. Literatura jako rozrywka. Zagadnienie konkretyzacji dzieł literackich.

Wprowadzenie do kultury współczesnej

Literatura a inne sztuki. Wpływ programów estetycznych (np. ekspresjonizmu, surrealizmu, neorealizmu) na kształt współczesnego teatru i przemiany filmu. Teatr jako autonomiczna dziedzina sztuki. Wybitne dzieła polskiego teatru współczesnego i filmu.

Telewizja jako zjawisko kultury współczesnej. Swoiste cechy widowiska telewizyjnego w porównaniu ze sztuką teatralną i filmową.

Lektura i omawianie wybranych artykułów z prasy literackiej i kulturalnej.

KSZTAŁCENIE JĘZYKOWE

I. Nauka o języku

A. Tendencje rozwojowe współczesnej polszczyzny oraz ocena normatywna ich przejawów.

Tendencja do oszczędzania wysiłku, np. przekształcanie nazw dwuwyrazowych w jednowyrazowe, tworzenie skrótowców, wyrównanie analogiczne.

Tendencja do wyrazistości i precyzji, np. szerzenie się końcówek i formantów wyrazistych, powstawanie wielu wyrazów złożonych i nazw dwuwyrazowych, szeregienie się konstrukcji analitycznych.

Tendencja do uzupełniania systemu językowego. Rozwój słownictwa współczesnej polszczyzny. Wpływ rozwoju cywilizacji na rozwój terminologii. Liczne zapożyczenia.

Tendencja do ujednoczenia języka. Zanikanie gwar, wzrost liczby użytkowników języka ogólnopolskiego. Czynniki sprzyjające ujednoczeniu języka. upowszechnienie oświaty, oddziaływanie środków masowego przekazu, migracja ludności, urbanizacja, tendencja do awansu językowego.

B. Kultura języka jako składnik kultury społeczeństwa

Tendencje rozwojowe języka a kultura języka.

Zasadność ingerencji językoznawstwa w rozwój języka.

Popieranie zmian służących racjonalnemu współdziałaniu językowemu.

Kultura języka wczoraj i dziś. Kultura wypowiedzi w życiu codziennym i w środkach masowego przekazu. Kultura wypowiedzi a język literatury.

C. Charakterystyka językowa i stylistyczna tekstów literackich okresu międzywojennego i powojennego w powiązaniu z tendencjami rozwojowymi języka polskiego oraz historią kultury tych okresów.

D. Język polski a inne języki

Pojęcie rodziny języków. Języki indoeuropejskie, język prasłowiański. Cechy swoiste języka polskiego w rodzinie języków słowiańskich. Pojęcie typologii języków. Podstawowe cechy typologiczne języka polskiego.

II. Ćwiczenia w mówieniu i pisaniu

1. Doskonalenie sprawności i poprawności językowej

Rozwijanie umiejętności językowych ćwiczonych w kl. I i II.

Ćwiczenia w zakresie sprawności i poprawności językowej związane z tokiem nauki o języku, np.:

— obserwacja języka własnego i języka środowiska, dostrzeganie zróżnicowania językowego zależnego od struktury społecznej; język środowiska technicznego, profesjonalizmu;

— dostrzeganie i poprawa błędów w języku ogólnym, np. błędów mających swe źródło w gwarze, w oddziaływaniu środków masowego przekazu itp.;

— uzasadnione stosowanie wyrazów obcych;

— skracanie tekstów rozwlekłych;

— stosowanie poprawnych form nazw własnych, nazw i tytułów zawodowych kobiet.

Ćwiczenia ortograficzne i interpunkcyjne w związku z pisanem wypracowań i ich poprawą. Ćwiczenia ortofoniczne, np. w związku z recytacją wierszy i prozy.

2. Stylistyka tekstu

— Ćwiczenia w zakresie wybranych form wypowiedzi — doskonalenie form ćwiczonych w kl. I i II; [felieton i esej]. Pisma użytkowe i urzędowe. Recenzja językowo-stylistyczna wybranego tekstu.

— Analiza językowa poezji i prozy okresu międzywojennego i powojennego, np. zjawisk rozbijania i odświeżania związków frazeologicznych, indywidualizacji i trywializacji języka.

— Analiza językowa współczesnego aforyzmu.

PODSTAWY SAMOKSZTAŁCENIA

Planowanie i kontrola własnej pracy. Organizacja i metody pracy indywidualnej i grupowej. Etapy działalności informacyjnej: gromadzenie, opracowywanie, przetwarzanie i rozpowszechnianie informacji.

Zapoznavanie się z zasadami korzystania z biblioteki naukowej, książek i czasopism naukowych. Ukierunkowana lektura, sporządzanie notatek problemowych; dobór i sporządzanie bibliografii z punktu widzenia określonego tematu.

Przygotowywanie się do egzaminu dojrzałości.

UMIEJĘTNOŚCI

I. W zakresie kształcenia literackiego i kulturalnego

1. Umiejętność gromadzenia, reprodukowania i wykorzystywania wiedzy w nowych sytuacjach poznawczych i syntezy historycznoliterackiej:

— analiza i interpretacja utworów (także spoza kanonu lektur),

— korzystanie ze źródeł informacji literackiej i kulturalnej oraz wykorzystywanie ich w działaniach poznawczych i twórczych,

— porządkowanie i systematyzowanie wiadomości o dziele literackim i procesie historycznoliterackim,

— wyróżnianie etapów rozwoju literatury polskiej po roku 1918 oraz charakterystyka sywetek wybitnych pisarzy XX-lecia międzywojennego i współczesnych,

— opanowanie pamięciowe 2—3 wierszy i charakterystycznych cytatów.

2. Umiejętność ustalania kontekstu dzieł literackich:

— wykorzystywanie wiedzy zdobytej w toku nauczania innych przedmiotów do wyjaśniania związków między literaturą a innymi dziedzinami sztuki; rozpatrywanie utworów literackich w kontekście zjawisk kulturalnych i ideowych oraz wydarzeń historycznych,

— wiązanie zjawisk w literaturze polskiej z charakterystycznymi przemianami we współczesnej literaturze i sztuce światowej oraz z wcześniejszymi dokonaniem artystycznymi.

3. Umiejętność wartościowania i uzasadniania oceny poznanych dzieł literackich:

— samodzielne wartościowanie zjawisk literackich,

— rozumienie i ocena sądów wartościujących w tekstach krytycznych.

II. W zakresie kształcenia językowego

Nauka o języku

1. Znajomość pojęć

Tendencje rozwojowe współczesnej polszczyzny: tendencja do oszczędzania wyśiłku, do wyrazistości i precyzji, do uzupełniania systemu językowego, do ujednoczenia języka, Kultura języka i jej składniki.

Rodzina języków. Języki indoeuropejskie, język prasłowiański, języki słowiańskie. Typologia języków.

2. Rozpoznawanie i analiza zjawisk językowych; praktyczne umiejętności związane z nauką o języku

Rozpoznawanie charakterystycznych cech słownikowych i gramatycznych współczesnej polszczyzny, będących rezultatem jej tendencji rozwojowych.

Ocena normatywna innowacji językowych.

Posługiwanie się słownikiem poprawnej polszczyzny i innymi wydawnictwami poprawnościowymi.

Charakterystyka językowa i stylistyczna tekstów literackich okresu międzywojennego i powojennego.

Określanie charakterystycznych cech języka polskiego w porównaniu z innymi językami słowiańskimi i znanymi uczniom językami indoeuropejskimi.

Cwiczenia w mówieniu i pisaniu

Wszystkie hasła zawarte w tym dziale, dotyczące poprawności i sprawności językowej, są wyliczeniem umiejętności, które należy ćwiczyć w klasie III.

UWAGI O REALIZACJI PROGRAMU

I. Konstrukcja programu

Program nauczania języka polskiego w 3-letnim technikum stanowi kontynuację programu zasadniczej szkoły zawodowej. Składa się on z trzech części: „Celów kształcenia i wychowania”, „Treści kształcenia i wychowania” oraz „Uwag o realizacji programu”.

„Cele kształcenia i wychowania” przedstawiają nauczanie języka polskiego w szkole średniej jako proces dydaktyczno-wychowawczy polegający na wyposażaniu uczniów w zasób wiadomości, wyrabianiu umiejętności oraz kształtowaniu określonych postaw.

W „Treściach kształcenia i wychowania” wyróżnione zostały dwie grupy tematyczne: kształcenie literackie i kulturalne oraz kształcenie językowe, wzajemnie ze sobą związane.

Zarówno „Cwiczenia w mówieniu i pisaniu”, jak i „Naukę o języku”, dwie podstawowe części „Kształcenia językowego”, należy łączyć z opracowywaniem lektury oraz z omawianiem tematów dotyczących życia literackiego i kulturalnego.

W części trzeciej — „Uwagi o realizacji programu” — przedstawia się konstrukcję programu, dobór i układ treści kształcenia i wychowania oraz metody, formy i środki ich realizacji.

II. Dobór i układ treści kształcenia

1. Rola języka polskiego w realizacji ogólnych zadań dydaktyczno-wychowawczych szkoły

Koncepcja programowa nauczania języka polskiego wynika z analizy zadań szkoły we współczesnym społeczeństwie socjalistycznym, z wymagań merytorycznych dyscyplin naukowych związanych z problematyką kształcenia językowego,

literackiego i kulturalnego oraz z wiedzy o zainteresowaniach i formach aktywności kulturalnej młodzieży.

Główną ideą programu języka polskiego w szkole średniej, porządkującą dobór treści kształcenia, jest wychowanie dla kultury narodowej i życia społeczno-obywatelskiego kraju przez poznanie i przeżycie podstawowych problemów bytu narodowego, ideałów humanistycznych, społecznych, obywatelskich i moralnych wyrażanych w utworach literackich i innych zjawiskach kultury artystycznej.

Podstawowym zadaniem języka polskiego jako przedmiotu nauczania we współczesnej szkole średniej jest dalsze kształcenie sprawności językowej, tj. poprawnego, logicznego i estetycznego wypowiadania się w mowie i piśmie, a także wyposażenie uczniów w wiedzę o dorobku literackim i kulturalnym narodu — opartą na znajomości dzieł literatury polskiej i ich związków z literaturą powszechną — oraz w wiedzę o języku i jego roli w życiu społecznym.

Na lekcjach języka polskiego uczniowie uczą się sprawnego wypowiadania się w języku ojczystym, poznają jego piękno, a jednocześnie, czytając wybrane utwory i zapoznając się z dziejami literatury, uświadamiają sobie, jak język i literatura ojczysta łączą nas z przeszłością narodową i z teraźniejszością. Język i literatura pozwalają wnikać w świat myśli, uczuć i pragnień dawnych pokoleń i współcześnie żyjącego człowieka, pozwalają doznawać wzruszeń estetycznych, porównywać czyny i przeżycia innych z własnymi. Powiązanie teraźniejszości z przeszłością powinno zbliżyć uczniów do tradycji ojczystej kultury, ukazać jej rolę i znaczenie w życiu narodu.

Pracę szkoły w tym zakresie charakteryzować można jako proces kształcenia kultury estetycznej, na który składają się działania służące rozumieniu zjawisk estetycznych, wyrabianie umiejętności oceny i wartościowania utworów artystycznych, formowanie postawy uczestnictwa w życiu kulturalnym i artystycznym, wyzwalamie ekspresji i wyobraźni, inspirowanie dyspozycji twórczych. Lekcje języka polskiego służą więc nie tylko wyposażeniu uczniów w wiedzę o literaturze i kulturze, lecz także kształtowaniu pewnych umiejętności oraz wpływają na osobowość ucznia.

Wprowadzeniu młodzieży w tradycję narodową i w kulturę współczesną służy poznanie i przeżycie wybranych zjawisk literackich i artystycznych, wyrabianie potrzeby i umiejętności ich wartościowania, kształtowanie postawy uczestnictwa w życiu kulturalnym i artystycznym, wyzwalamie ekspresji i wyobraźni oraz inspirowanie dyspozycji twórczych.

2. Kształcenie literackie i kulturalne

Najistotniejszym elementem kształcenia polonistycznego w szkole średniej jest lektura dzieł literackich dawnych i współczesnych, ujętych w porządku i kontekście historycznoliterackim. Ponadto program nauczania języka polskiego zakłada poznanie różnorodnych zjawisk życia kulturalnego w Polsce i na świecie, rozwijanie zainteresowań literackich uczniów i kształtowanie autentycznych potrzeb kulturalnych.

Należy pamiętać, że wiele spośród tych dzieł młodzież zdążyła poznać w trakcie nauki w zasadniczej szkole zawodowej. Lekturę niektórych utworów, sygnalizowanych przedtem niekiedy we fragmentach, uważamy za stosowne powtórzyć. Do innych należy się odwoływać, przypominając je uczniom podczas omawiania kolejnych epok literackich.

Treściom kształcenia kulturalnego przyznano pewną autonomię, a zarazem wykorzystano je do wspierania i rozwijania zagadnień kształcenia literackiego. Stwarza to możliwość poszerzenia kręgu edukacji polonistycznej w szkole średniej,

a przede wszystkim przygotowuje do świadomego i czynnego odbioru dzieł sztuki teatralnej i filmowej, ułatwia dostrzeganie związków między tymi dziełami sztuki a literaturą, plastyką, muzyką i filozofią.

Warunkiem właściwej edukacji teatralnej jest bezpośredni kontakt uczniów z żywym teatrem. Dla młodzieży niektórych szkół jest on utrudniony, nie powinno to jednak decydować o pomijaniu problematyki teatru w treściach kształcenia.

Kształcenie filmowe powinno przygotowywać młodzież do świadomego i krytycznego odbioru sztuki filmowej, a zatem skupiać uwagę na przeżyciu estetycznym i poszerzeniu wiedzy o filmie. Należy więc ukazywać swoistość tworzywa filmowego, cechy języka filmu, środki wyrazu, ich funkcje w utworze oraz związki filmu z innymi dziedzinami sztuki.

Przedstawiony układ treści kształcenia literackiego jest wyrazem określonej wizji dziejów kultury i literatury polskiej.

Lektura podstawowa, obowiązująca wszystkich uczniów, obejmuje literaturę polską od początków piśmiennictwa do czasów współczesnych z uwzględnieniem najważniejszych pozycji z literatury powszechnej. Wspólny dla wszystkich uczniów szkół średnich zasób lektur obowiązkowych umożliwi identyfikację młodego pokolenia z tradycją kulturalną narodu.

Do programu wprowadzono także bogaty zbiór lektur uzupełniających. Ułatwiają one swobodne rozszerzanie lektur podstawowych, zgodnie z zainteresowaniami i możliwościami percepcyjnymi zespołów uczniowskich. Na lekturę uzupełniającą składają się teksty świadczące o żywotności tradycji literackiej lub pobudzające wyobraźnię uczniów oraz teksty naukowe i popularnonaukowe pomocne jako konteksty towarzyszące interpretacji dzieł literackich.

Spis lektur uzupełniających, z których wyboru dokonuje nauczyciel wraz z uczniami, może też stanowić wskazówkę dla uczniowskich lektur indywidualnych.

Dział „Kontynuacja i nawiązania” — wprowadza już od klasy I utwory autorów współczesnych. Zadaniem nauczyciela jest takie planowanie zajęć, by nie naruszyć proporcji między utworami dawnymi, ważniejszymi dla poznawanej epoki, a współczesnymi.

Dział lektur nazwany „Kontekstami interpretacyjnymi” stwarza możliwość pogłębienia pracy ucznia nad lekturą. Inne dziedziny sztuki, filozofia a także opracowania naukowe i eseistyka rozszerzają wiedzę o literaturze i kulturze epoki. O zakresie włączenia tej problematyki do zajęć szkolnych decyduje nauczyciel w porozumieniu z uczniami.

Program zawiera także wskazówki nazwane „Kierunkami interpretacji”, których celem jest stworzenie podstaw do organizowania przemyślanej pracy poznawczej ucznia. Nie wyczerpują one sposobów nauczania historii czy teorii literatury i nie powinny być traktowane schematycznie. Zmierzają natomiast do odkrywania takich właściwości poznawanych utworów, które pozwalają je porównywać, a także łączyć z konkretną epoką lub prądem.

„Wprowadzenie do kultury współczesnej” koncentruje się na lekturze czasopism społeczno-kulturalnych, poznawaniu i interpretowaniu doniosłych wydarzeń oraz czynnym uczestnictwie w życiu kulturalnym i w środowisku ucznia.

Dziedziną sztuki, wokół której skupia się problematyka tego działu, jest literatura. Poprzez dramat jako rodzaj literacki wprowadzona zostaje do tego działu problematyka sztuki teatralnej. Poprzez dzieło literackie — dramatyczne czy epickie — wprowadza się także zagadnienie adaptacji w sztuce filmowej. Pogłębienie refleksji o literaturze umożliwiła wreszcie obserwacja jej związków z teatrem i filmem, radiem i telewizją.

Nauczyciel ma tu dużą swobodę w wyborze lektur, przedstawień teatralnych

i filmów oraz w sposobie ich opracowania. Ten dział programu może zatem wpłynąć na wzbogacenie nauczania języka polskiego elementami współczesnego życia literackiego i kulturalnego, na zmniejszenie dystansu między tym, czym żyje uczeń na co dzień i tym, co znamienne i ważne dla jego środowiska kulturalnego.

3. Kształcenie językowe

Głównym celem kształcenia językowego jest wyrabianie sprawności językowej. Podstawę tej sprawności stanowi wiedza o rozwoju i funkcjonowaniu języka, dlatego też program kładzie nacisk na jej zdobywanie i praktyczne stosowanie.

W programie wyodrębniono dwa działy kształcenia językowego: ćwiczenia w mówieniu i pisanii oraz naukę o języku. Są one ściśle ze sobą powiązane i tak należy je traktować w toku realizacji programu, uwzględniając przy tym łączność z kształceniem literackim i kulturalnym.

Nauka o języku

Program nauki o języku w technikum na podbudowie zsz stanowi po części kontynuację kursu gramatyki ze szkoły podstawowej i zasadniczej szkoły zawodowej, głównie jednak wprowadza zagadnienia nowe, nie opracowane dotychczas pod względem teoretycznym, a co najwyżej znane uczniom z praktycznych ćwiczeń stylistycznych.

Do kursu gramatyki ze szkoły podstawowej i zsz nawiązuje się we wszystkich klasach technikum na podbudowie zsz. Są to zagadnienia z zakresu gramatyki opisowej (kl. I), wiadomości o zróżnicowaniu terytorialnym i środowiskowym języka (kl. II i III) oraz częściowo ze stylistyki (kl. II).

Nowe, nie znane jeszcze uczniom zagadnienia, występują we wszystkich klasach technikum, np. język jako system znaków, historia języka polskiego (klasa I), słownictwo, słowotwórstwo i stylistyka (klasa II), tendencje rozwojowe współczesnej polszczyzny i kultura języka jako składnik kultury społeczeństwa, język polski a inne języki (klasa III).

Większość z tych tematów służy nie tylko celom poznawczym, teoretycznym, ale również normatywnym. O ile np. nauczanie gramatyki opisowej w szkole podstawowej odwołuje się do tego, co jest obecnie uświadamiane przez mówiących, o tyle nauczanie gramatyki historycznej i historii języka ugruntowuje pojęcie normy, uświadamia uczniom proces kształtowania się systemu językowego. Celom normatywnym służą także wiadomości o tendencjach rozwojowych współczesnej polszczyzny.

Program nauki o języku w technikum na podbudowie zsz kładzie nacisk na zagadnienia komunikacji językowej, funkcje form językowych i kulturę języka. Tematy z tego zakresu, wprowadzone już w klasie I i kontynuowane w klasach następnych, mają na celu kształcenie umiejętności nadawczo-odbiorczych uczniów i wyrabianie ich sprawności językowej.

Materiał nauczania z zakresu nauki o języku w technikum na podbudowie zsz wiąże się w znacznym stopniu z kursem literatury, co należy uwzględnić w planowaniu pracy dydaktycznej. Obok mianowicie osobnych jednostek metodycznych poświęconych nauce o języku celowe jest uwzględnienie w planie pracy przygodnego opracowania niektórych tematów, zwłaszcza w związku z lekturą. Takie postępowanie jest uzasadnione z dwu względów:

po pierwsze — znaczną część materiału z nauki o języku w technikum na podbudowie zsz stanowią zagadnienia z zakresu historii języka, słownictwa i stylistyki, które w naturalny sposób wiążą się z analizą tekstów literackich;

Drugie — obszerny materiał z dziedziny literatury i niezbyt duży przydział godzin na język polski nie pozwalają na to, by poświęcić wiele osobnych lekcji na naukę o języku. Rozstrzygnięcie kwestii, ile tematów opracujemy na osobnych jednostkach metodycznych i które z nich tak opracujemy, zależy od wielu czynników, np. od obszerności tematu, od jego ważności w strukturze programu, a także od czasu, którym dysponujemy. Zasadniczo osobne jednostki metodyczne przeznaczmy na opracowanie tematów obszerniejszych, wymagających dłuższego skupienia się na zagadnieniach językowych, jak np. analiza składniowa wypowiedzi ze szczególnym uwzględnieniem wypowiedzi wielokrotnie złożonych, powstanie polskiego języka literackiego, klasy znaczeniowe wyrazów a podział wyrażań na części mowy. Tak samo należy traktować tematy, które mają podstawowe znaczenie w obrębie poszczególnych działów nauki o języku, jak np. język jako system znaków, charakterystyka stylów funkcjonalnych. Natomiast wiele innych tematów można powiązać z omawianiem lektury lub z ćwiczeniami w mówieniu i pisaniu, rezerwując dla nich w planie pracy odpowiednie miejsce i czas. Do tej grupy można zaliczyć wiele szczegółowych zagadnień z zakresu gramatyki historycznej (np. przegłos polski, formy liczby podwójnej), słownictwa (np. zależność znaczenia wyrazów od kontekstu), stylistyki (np. leksykalne środki stylistyczne).

W warunkach realizacji zadań dydaktycznych w zakresie nauki o języku w technikum na podbudowie szsz istnieje pozorna sprzeczność między zasadą systematyczności nauczania a nauczaniem przygodnym. Wiązanie zagadnień językowych z lekturą ma charakter doraźny, zależy bowiem od stopnia nasycenia omawianych w ściśle określonym porządku tekstów literackich odpowiednimi zjawiskami językowymi.

Ścisłe podporządkowanie zagadnień językowych lekturze byłoby sprzeczne z zasadą systematyczności nauczania. Należy godzić nauczanie systematyczne z przygodnym, planując okazjonalne omawianie zagadnień językowych według porządku wymaganego przez strukturę programu. Obszerniejszym, węzłowym zagadnieniem z dziedziny nauki o języku poświęcimy osobne jednostki metodyczne, które będą wyznaczać drogę systematycznego nauczania. Między tymi jednostkami można omawiać zagadnienia językowe w związku z lekturą lub ćwiczeniami w mówieniu i pisaniu, zachowując jednak kolejność uzasadnioną strukturą przedmiotu oraz względami dydaktycznymi.

Ćwiczenia w mówieniu i pisaniu

Celem ćwiczeń w mówieniu i pisaniu jest kształcenie sprawności w posługiwaniu się językiem jako narzędziem porozumiewania się, poznania i działania.

Poznanie i doskonalenie języka wymaga specjalnych zabiegów dydaktycznych, które zmierzają m. in. do tego, by:

— wskazać uczniom różnorodne środki językowe, służące jasnemu i rzetelnemu wyrażaniu myśli i uczuć oraz nauczyć ich świadomego i poprawnego posługiwania się tymi środkami;

— zapoznać ucznia z różnymi możliwościami ukształtowania treści w określonych formach wypowiedzi.

Realizacji tych zadań służą ćwiczenia w dwu wyodrębnionych działach programu: „Doskonalenie sprawności i poprawności językowej” oraz „Stylistyka tekstu”.

Program nauczania zaleca bogacenie słownictwa i frazeologii ucznia, pomnożenie zasobu struktur gramatyczno-stylistycznych oraz pogłębianie umiejętności kompozycji dłuższych form wypowiedzi. Wymienione elementy ćwiczeń wiążą się ze sobą, tak też należy je traktować w każdej klasie z zachowaniem zasady stopniowania trudności.

Materiałem do ćwiczeń w mówieniu i pisaniu są teksty literackie, przedstawienia teatralne, filmy, widowiska telewizyjne i audycje radiowe. Dobór tematów powinien pobudzać uczniów do wypowiedzania się, przy czym należy uwzględnić ich zainteresowania, poziom intelektualny i zakres doświadczeń życiowych.

Dobór ćwiczeń w mówieniu i pisaniu, szczególnie słownikowych, frazeologicznych i syntaktycznych, zależy także od potrzeb uczniów, od popełnianych przez nich błędów językowych.

Ćwiczenia w mówieniu i pisaniu obejmują w znacznej mierze najbardziej typowe formy wypowiedzi, nad którymi pracowali uczniowie w szkole podstawowej i zsz, np. opowiadanie, opis, sprawozdanie, streszczenie, charakterystykę postaci, układanie planu, sporządzanie notatek. Ćwiczenia w zakresie poznanych już form mają na celu doskonalenie umiejętności wypowiedzania się.

Ponadto program wprowadza nowe formy ćwiczeń, jak recenzję, referat. Program proponuje także fakultatywne formy, jak esej, felieton, artykuł, reportaż, wywiad, które można opracować i ćwiczyć w klasach, w których uczniowie przejawiają żywe zainteresowania sprawami humanistycznymi.

Ćwiczenia w mówieniu i pisaniu będą niekiedy wymagały wstępnych wskazań. Teoretyczny komentarz towarzyszący ćwiczeniom dotyczy głównie charakterystycznych cech różnych form wypowiedzi. Ma on na celu zainteresowanie uczniów sposobami komponowania dłuższego tekstu oraz ukazanie im różnych możliwości użycia środków językowych zależnie od celu i charakteru wypowiedzi.

Jedną z najważniejszych spraw związanych z prowadzeniem ćwiczeń w mówieniu i pisaniu jest ich umiejętne integrowanie z innymi działami programu języka polskiego, nie tylko z nauką o języku, ale także z kształceniem literackim i kulturalnym. Ćwiczenia te obok nabywania wprawy w wypowiedzaniu się w różnych formach mają na celu przygotowanie ucznia do właściwego odbioru dzieła literackiego i do uczestnictwa w życiu kulturalnym.

Poza wymienionymi działami występują w programie każdej klasy „Podstawy samokształcenia”. Ćwiczenia zawarte w tym dziale dotyczą m. in. techniki czytania, sporządzania konspektów, gromadzenia i segregowania materiału bibliograficznego oraz korzystania ze słowników.

Program zaleca ćwiczenia w posługiwaniu się słownikami poznanymi przez uczniów w szkole podstawowej i zsz w celu pogłębiania ich umiejętności w tym zakresie. Ponadto wprowadza nie znane jeszcze uczniom słowniki, mianowicie słownik etymologiczny i podręczny słownik dawnej polszczyzny. Ćwiczenia w posługiwaniu się słownikami jako niezbędnymi środkami dydaktycznymi są szczególnie pożądane w czasie opracowywania określonych tematów z zakresu nauki o języku np. historia języka — słownik etymologiczny i podręczny słownik dawnej polszczyzny; znaczenie wyrazów — słownik języka polskiego; frazeologia — słownik frazeologiczny; kultura języka — słownik poprawnej polszczyzny.

4. Metody, formy organizacyjne i środki dydaktyczne

O sposobie opracowania lektury w szkole decyduje ogólna koncepcja przedmiotu oraz zbiór konkretnych utworów programowych. Program zakłada integrację treści kształcenia językowego, literackiego oraz wiedzy o zjawiskach kultury pozaliterackiej. Integracja treści kształcenia ma wpływ na organizację procesu dydaktycznego. Kształcenie sprawności językowej np. powinno odbywać się zarówno na lekcjach nauki o języku, jak i podczas analizy dzieła literackiego czy teatralnego. Również techniki pracy umysłowej należy uczyć w powiązaniu ze wszystkimi działami programu nauczania. Do opracowania w szkole wybrane zostały, w całości lub we fragmentach, wybitne dzieła literackie polskie i obce, pozwalające na uka-

zanie najważniejszych problemów ideowych i artystycznych poszczególnych epok i prądów literackich w porządku chronologicznym. Materiał ten wymaga, by szkolne poznawanie utworu literackiego uwzględniało historyczne właściwości poetyki oraz właściwie dobrany jego kontekst. Utwory powinny być również odczytywane w perspektywie współczesnej kultury literackiej. Eliminacja kłopotów z tych punktów widzenia wpływa ujemnie na rozwój zainteresowań literackich uczniów.

Na opracowanie lektury składa się czytanie i wygłaszanie utworów z pamięci — oraz omawianie lektury, pozwalające realizować cele nie tylko poznawcze i kształcące, lecz także wychowawcze.

Omawianie utworu nie powinno być jednostronne, ważna jest zarówno jego wymowa ideowa, wynikająca ze zrozumienia treści, jak i forma artystyczna. Uczeń powinien dostrzegać i wyjaśniać wielostronne związki rodzajów literackich, gatunków, środków stylistycznych z epoką historyczną i indywidualnością twórcy. Służy temu przyswojenie sobie pojęć i terminów teoretycznoliterackich, zawsze w powiązaniu z omawianym tekstem.

W nauczaniu właściwe są takie metody nauczania, które umożliwiają samodzielne rozwiązywanie zagadnień. O wyborze metody powinien jednak decydować cel, który pragnie się osiągnąć, materiał nauczania i warunki, w jakich się ono odbywa. Szczególnie przydatne są metody poszukujące, zwłaszcza te, które zakładają rozwiązywanie przez uczniów problemów zarówno teoretycznych, jak i praktycznych. Problemową metodę nauczania należy łączyć z kształceniem umiejętności argumentacji, polemizowania, zabierania głosu, kierowania dyskusją i jej podsumowywania, a także umiejętności gromadzenia pisemnej dokumentacji, pomocnej w dalszym uczeniu się i samokształceniu uczniów.

Ponieważ uczeń poznaje tylko wybrane dzieła (często we fragmentach), konieczne jest również uwzględnienie podających metod nauczania. Nauczyciel może np. przedstawić tło omawianych utworów, wypełnić (na ile to możliwe) luki w obrazie danej epoki, aby uczniowie uświadamiali sobie istnienie, poza poznanymi zjawiskami, szerszej sfery rzeczywistości i z czasem już samodzielnie zdobywali wiedzę o niej.

Zaleca się stosowanie zarówno jednolitych form organizacyjnych pracy uczniów (praca indywidualna, zbiorowa, grupowa), jak i form zróżnicowanych — realizowanych w systemie klasowo-lekcyjnym lub wykraczających poza ten system.

W zakresie nauki o języku, której celem w technikum na podbudowie zsz jest nie tylko przyswojenie przez uczniów wymaganych przez program wiadomości, ale także rozwijanie ich umiejętności językowych oraz kształcenie logicznego myślenia, należy oddać pierwszeństwo metodom poszukującym, polegającym na obserwacji faktów językowych, ich samodzielnej analizie i dochodzeniu do umotywowanych uogólnień.

Możliwości stosowania metod poszukujących, w tym zwłaszcza nauczania problemowego, są w nauce o języku bardzo duże, ponieważ odpowiedni materiał do obserwacji i analiz językowych łatwo jest znaleźć w czytanych tekstach czy też w wypowiedziach uczniów. Przy opracowaniu nowego materiału można stosować nie tylko indukcyjny, ale też dedukcyjny tok rozumowania ze względu na wyraźne analogie i zależności między poszczególnymi zjawiskami językowymi.

W niektórych wypadkach nauka o języku w technikum na podbudowie zsz będzie wymagać zastosowania metod podających, zwłaszcza wtedy, gdy uczeń nie jest w stanie zdobyć wymaganej wiedzy drogą samodzielnego badania. Dotyczy to np. niektórych wiadomości z gramatyki historycznej i wiadomości dotyczących topologii języków. W takich wypadkach pożądaną jest bądź to udzielenie uczniom informacji, np. w formie wykładu, bądź też odesłanie ich do odpowiednich źródeł, np. podręcznika szkolnego, książek popularnonaukowych lub artykułów.

Niezależnie od stosowanych metod zdobywania wiadomości, należy zawsze dbać o łączenie teorii z praktyką, o wykorzystywanie wiedzy w różnych formach praktycznego działania.

Do środków dydaktycznych niezbędnych w edukacji polonistycznej należą: słowniki, encyklopedie, podręczniki, komplety lektur, tablice gramatyczne i ortograficzne, nagrania na taśmie magnetofonowej i na płytach, filmy dydaktyczne, przezrocza o tematyce związanej z programem nauczania. Środki te można wyzyskiwać do stwarzania określonych sytuacji problemowych, do rozwiązywania problemów lub do utrwalania uprzednio opracowanych zagadnień programowych.

5. Orientacyjny przydział godzin na realizację poszczególnych działów programu nauczania

Nauczyciela obowiązuje w każdej klasie każdego typu szkoły średniej:

- a) realizacja w całości kanonu lektur oraz programu kształcenia językowego,
- b) przeprowadzenie przynajmniej 4 prac klasowych literackich, sprawdzianu językowego i ewentualnie dyktanda,
- c) omówienie przynajmniej 1 spektaklu teatralnego (lub teatru tv) oraz 1 filmu.

O liczbie godzin przeznaczonych na realizację poszczególnych utworów literackich — obowiązkowych oraz uzupełniających, oraz o liczbie godzin poświęconych nauce o języku i ćwiczeniom w mówieniu i pisaniu decyduje nauczyciel.

Tzw. konteksty interpretacyjne pozostawione są do jego uznania.

Dla ułatwienia pracy nad rozkładem materiału proponuje się następujący orientacyjny przydział godzin dla poszczególnych klas.

Klasa I (3 godz. tygodniowo)

I. Lektura obowiązkowa	
Świat starożytny	9
Średniowiecze	7
Odrodzenie	18
Barok	7
Oświecenie	16
Początek romantyzmu	10
II. Treści fakultatywne (poszerzenie kanonu lektur, konteksty interpretacyjne oraz wprowadzenie w kulturę współczesną)	20
III. Nauka o języku wraz z ćwiczeniami w mówieniu i pisananiu oraz sprawdzianami językowymi	27
IV. Prace klasowe literackie wraz z poprawą	10

Klasa II (2 godz. tygodniowo)

I. Lektura obowiązkowa	
romantyzm	10
pozytywizm	12
Młoda Polska	12
II. Treści fakultatywne	15
III. Nauka o języku wraz z ćwiczeniami w mówieniu i pisaniu	15
IV. Prace klasowe literackie wraz z poprawą	8

Klasa III (2 godz. tygodniowo)

I. Lektura obowiązkowa	
dwudziestolecie międzywojenne	12
literatura współczesna	12
II. Treści fakultatywne i synteza	18
III. Nauka o języku wraz z ćwiczeniami w mówieniu i pisaniu	10
IV. 3 prace klasowe (w tym jedna czterogodzinna) wraz z poprawą	10

SPIS TREŚCI

Cele kształcenia i wychowania ..	3
Treści kształcenia i wychowania .	4
Klasa I	4
Klasa II	14
Klasa III	22
Uwagi o realizacji programu	28

... ..	82
... ..	55
... ..	14
... ..	4
... ..	4
... ..	4

NOTATKI ?

NOTATKI

NOTATKI

